

Brydere i en brydningstid: Hakoah i hagekorsets skygge.

Af Laura Hoffmann Jensen

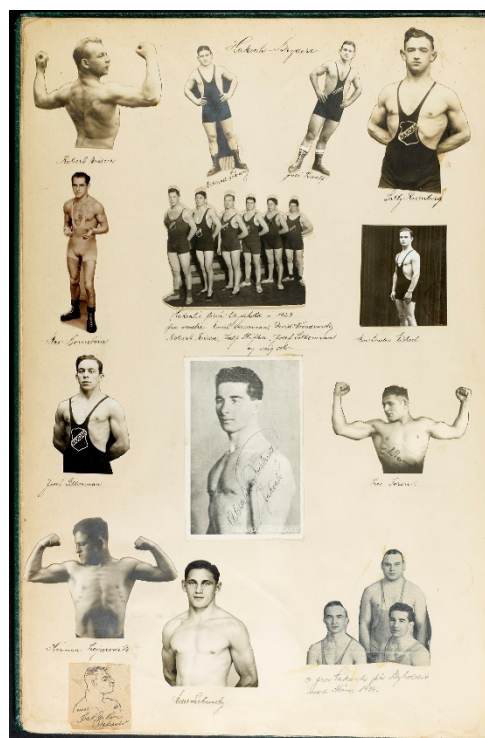
Danske stjerner i international sport fra 1933-45 er blevet genstand for en historisk dramatisering sendt på DR i 2021. De senere års forskning afslører et meget intenst samarbejde mellem det officielle idræts-Danmark og det Nazistiske Tyskland. Det satte datidens eliteudøvere i en lang række dilemmaer fra OL i 1936 til krigsudbruddet i 1939 og gennem hele besættelsen af Danmark fra 1940-1945. Skal man følge sine medaljedrømme eller træffe politiske valg, der går på tværs af ens egne idrætsorganisationer? Dilemmaer der fortsat er meget aktuelle.

En gruppe brydere fra Hakoah, der poserer for kameraet i forskellige brydepositioner.

Flere steder i 1900-tallets Europa blev jøder udelukket fra det normale foreningsliv, hvilket blev begyndelsen til, at man stiftede egne idrætslige jødiske parallelforeninger. Den dansk jødiske idrætsforening Hakoah i København blev stiftet i 1924. Hakoah betyder styrke på hebraisk. Der var i samtiden et ønske om at bryde stereotypen om den lille krumryggede jøde. I stedet ville man skabe et billede af en sund og stærk muskeljøde. Hakoah blev dannet efter zionistisk forbillede i form af østrigske Hakoah Wien fra 1909, som opstod i en periode med tiltagende antisemitisme.

Sport var ikke noget, som hørte til den traditionelle jødiske kultur. Men i takt med immigrationen til Vesteuropa og USA fik sporten en vigtig betydning både for bevarelse af en jødisk identitet og en accept fra det omgivende samfund. De unge østeuropæiske jøder startede den dansk-jødiske idræt.

Dansk Jødisk Museum har som en del af museumssamlingen affotograferinger af Abraham Kurlands scrapbog

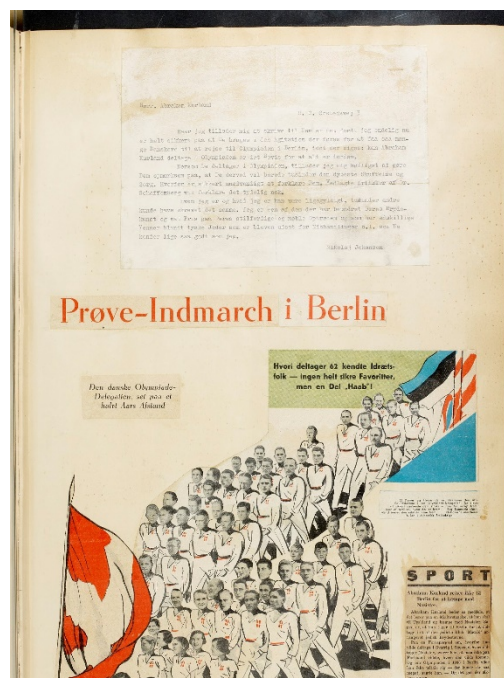
Abraham Kurland var dansk jødisk bryder og bojkottede OL i Berlin i 1936 på grund af det nazistiske styres antisemitisme og politik. Kurland var medlem af Hakoah i København og tilhørte den absolutte verdenselite inden for brydning i 1930'erne.

Nina Skyhøj Olsen, kandidat i idræt og historie ved KU, har skrevet speciale om "Den jødiske idræts historie: En analyse af den jødiske idræt i Danmark 1921-1959". Hun konkluderer, at Hakoah blev et positivt element i integrationsprocessen i Danmark samtidigt med, at klubben bidrog til bevarelse af jøders kulturelle identitet. Hakoah og de danske "muskeljøder" var herigennem med til at fremme accept af immigranter i det danske samfund på lige fod med etniske danskere. Kurlands historie kaster et særligt kulturhistorisk lys over en integration i det dansk jødiske gennem kroppen.

I kølvandet på Abraham Kurlands fortælling er det værd at nævne, at han ikke var den eneste succesfulde bryder i det dansk jødiske idrætsmiljø. I Danmark var specielt to bryderfamilier iøjnefaldende. Kurland og Leiserowitz. Begge familier bestod af tre brødre, tre brydere, som tilsammen repræsenterer en fortælling om sport og integration gennem kroppen.

Brødrene Herman, Kalle (kaldt Kåle) og Jacob Leiserowitz, hvis efternavn senere blev ændret til Leisin, boede i et hus i Prinsensgade i det indre København, ligesom mange andre østeuropæiske jøder i starten af 1900-tallet. Leisin-brødrenes forældre var flygtet fra Letland til Danmark i 1908-1909 grundet en udbredt antisemitisme i Østeuropa. I perioden indvandrede 3000 østeuropæiske jøder til København, og den jødiske menighed i København blev næsten fordoblet. De fleste var fattige arbejdere og kom til at bo i Københavns indre by omkring Adelgade og Borgergade, som dengang var et fattigt kvarter for socialt dårligt stillede.

I 1926 kunne man gå til fodbold, håndbold, gymnastik, svømning og brydning i Hakoah – men klubben blev specielt kendt for sine brydere. Herman, Kåle og Jacob Leisin var aktive brydere i foreningen og trænede i klubben på samme tid som den tidligere omtalte storfavorit Abraham og hans brødre Michael og Simon Kurland.

Dansk Jødisk Museum har som en del af museumssamlingen affotograferinger af Abraham Kurlands scrapbog.

I oktober 1943 måtte de danske jøder flygte til Sverige, og det dansk jødiske idrætsliv blev for en tid opløst. Den lokale idrætsforening i Höganäs havde hørt rygter om, at Hakoahs berømte brydere var blandt de sidst ankomne flygtninge. Både brødrene Kurland og Leisin blev medlemmer og fortsatte sporten i den svenske klub. Simon Kurland beskriver i sin bog "Kurland, En jødisk sportsmand i krigs- og efterkrigstid", at svenskerne viste stor hjælpsomhed til alle Hakoahs brydere, og til hans store overraskelse tog svenskerne imod dem med åbne arme. I Sverige deltog begge familier i stævner og store arrangementer.

Efter Anden Verdenskrigs afslutning og jødernes hjemkomst til Danmark blev Hakoah genoplivet i oktober 1945. En strid mellem bryderfamilierne opstod, og de tre Kurland brødre blev klubmæssigt spredt. Det skyldtes hændelser mellem Herman Leisin og Kurland brødrene af en sådan art, at Kurland under ingen omstændigheder ville dele klub med Leisin. Kurland og Leisin blev de gamle store idrætsprofiler i Hakoahs brydeafdeling og satte nu et punktum for deres aktive idrætskarrierer. Selvom Hakoahs resultater svandt ind blev klubbens relation til den jødiske idrætsfest i Israel, Maccabiaderne, styrket.

Brødrene Herman, Kåle og Jacob Leisin, der brydes for sjov.

Kurland og Leisins liv som muskeljøder er en fortælling om sport og integration gennem kroppen. Både i Danmark og Sverige var sporten med til at fremme accept af immigranter. Hakoah eksisterer stadigvæk i dag og har nu til formål at udbrede interessen blandt jødisk ungdom for at dyrke idræt i fællesskab med andre med jødisk tilknytning, samt deltage i jødisk kulturelt og humanitært arbejde.

Dette indlæg blev bragt i forbindelse med den nye tv-serie 'Fanget i Hitlers spil – Danske sportsstjernes dilemma'. Serien er baseret på professor Hans Bondes forskning i bøgerne "Fodbold med fjenden" og "Oprøret i Parken" og fokuserer på fire elitesportsfolk fra perioden: atletikudøveren Svend Aage Thomsen, svømmerne Inge Sørensen og Ragnhild Hveger og bryderen Abraham Kurland. Serien kan ses på både DR2 og DRTV.